

Paweł Borecki

ORCID 0000-0002-1921-8291

Uniwersytet Warszawski

pawelborecki@op.pl

OPINIA PRAWNA W SPRAWIE NIEKTÓRYCH
ASPEKTÓW POŁOŻENIA PRAWNEGO KLASZTORU
SIÓSTR KANONICZEK REGULARNYCH ZAKONU
PREMONSTRATENSÓW (NORBERTANEK),
ZNAJDUJĄCEGO SIĘ W KRAKOWIE PRZY
UL. KOŚCIUSZKI 88, ORAZ JEGO WŁADZ.

I. STATUS PRAWNO-KANONICZNY

Dla poprawnej oceny zaistniałego stanu rzeczy kluczowe znaczenie mają ustalenia dotyczące uprawnień Stolicy Apostolskiej w stosunku do zgromadzeń zakonnych na prawie papieskim. Wynik owych ustaleń w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. (KPK) oraz konstytucji apostolskiej *Pastor Bonus* jest całkiem jednoznaczny i przemawia na korzyść prerogatyw papieskich.

1. Zgodnie z kan. 331 KPK Biskup Kościoła Rzymskiego (papież) posiada najwyższą, pełną, bezpośrednią i powszechną władzę zwyczajną w Kościele, którą może sprawować zawsze w sposób nieskrępowany. Wobec tej władzy wszyscy pasterze i wierni (kler i laikat), bez względu na obrządek i miejsce w hierarchii, tak osobiście jak i wraz z innymi, zobowiązani są okazywać podporządkowanie jurysdykcyjne oraz posłuszeństwo, zarówno w tym co dotyczy wiary i obyczajów, ale także w tym co odnosi się do dyscypliny i prawa Kościoła na ziemi¹. Należy zwrócić uwagę na atrybuty władzy papieskiej w Kościele. Jest to zwłaszcza władza najwyższa w hierarchii kościelnej. Papież nie podlega żadnej innej władzy ludzkiej i jego władza ograniczona jest tylko przez prawo Boże. Z powyższej zasady wynika konsekwencja, że papież nie może być przez nikogo sądzony (kan. 1404); nie można wnosić apelacji lub rekursu od wyroku lub dekretu Biskupa Rzymu (kan. 331 § 1). Na mocy swego urzędu papież ma władzę nad całym Kościołem i nad poszczególnymi Kościołami partykularnymi i ich zespołami (kan. 333 § 1)².

¹ Zob. *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. nauk. P. Majer, Kraków 2011, s. 303.

² Zob. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Tom II/1. Księga II. Lud Boży*, red. nauk J. Krukowski, Poznań 2005, s. 159–160.

2. Innym atrybutem władzy Biskupa Rzymu jest jej bezpośredniość. Papież może swoją władzę sprawować względem całego Kościoła powszechnego oraz wszystkich wiernych i każdego Kościoła partykularnego bez konieczności zezwolenia, autoryzacji lub licencji ordynariuszy miejscowych lub personalnych. Konsekwencją tego jest prawo wiernych do skierowania do Papieża swoich prośb lub opinii. Z tej zasady prymacjalnej wynika prawo każdego wiernego do wniesienia do Papieża swojej sprawy, zarówno spornej, jak i karnej, z każdego trybunału i w każdym stadium procesu (zob. kan. 1417 § 1). Papież może zarezerwować określone sprawy swojej władzy lub jakimkolwiek organowi niższej instytucji³.

3. Władza Biskupa Rzymu jest powszechna. Jej zakres w aspekcie przedmiotowym rozciąga się na wszystkie sprawy dotyczące wiary i obyczajów mieszczące się w porządku kościelnym. W aspekcie podmiotowym obejmuje wszystkie Kościoły partykularne i wszystkich wiernych⁴.

Papież może swoją władzę zgodnie z KPK sprawować zawsze swobodnie, to jest bez jakichkolwiek ograniczeń zewnętrznych, czasowych i innych uwarunkowań.⁵

4. Papież załatwia sprawy Kościoła powszechnego przy pomocy Kurii Rzymskiej (kan. 360). Działa ona w jego imieniu i mocą jego autorytetu, wykonując zadania dla dobra i służby Kościoła. Kuria obejmuje Sekretariat Stanu, Radę Publicznych Spraw Kościoła, kongregację, w tym Kongregację Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, trybunały oraz inne instytucje. Dykasterie Kurii Rzymskiej mają w stosunku do papieża charakter pomocniczy. Podejmują decyzje tylko w imieniu Biskupa Rzymu, czyli partycypują we władzy organu podstawowego. Wyposażone są we władzę zwyczajną zastępczą w granicach określonych przez organ podstawowy⁶. Organy pomocnicze działają „pod autorytetem” papieża. Zachowuje on pełnię władzy jako organ podstawowy i nie traci niczego na rzecz organów pomocniczych. Organ podstawowy rezerwuje sobie prawo władzy ustawodawczej, a organom pomocniczym powierza sprawowanie funkcji władzy wykonawczej i sądowniczej oraz funkcji kontrolnej⁷.

5. W przypadku Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego jej głównym zadaniem jest rozwój i kierowanie praktyką rad ewangelicznych, zgodnie z zatwierdzonymi formami życia konsekwowanego oraz działalnością stowarzyszeń życia apostolskiego w Kościele łacińskim. Zajmuje się ona wszystkim, co zgodnie z prawem należy do Stolicy

³ Tamże, s. 160.

⁴ Tamże, s. 160.

⁵ Por. tamże, s. 160.

⁶ Tamże, s. 198.

⁷ Tamże, s. 198.

Apostolskiej, a dotyczy życia i pracy instytutów i stowarzyszeń, a zwłaszcza zatwierdzania ich konstytucji, sposobu rządzenia i apostolstwa, rekrutacji i kształcenia oraz prawa i obowiązki członków, dyspensa od ślubów i odwoływanie członków oraz zarządzanie dobrami. W razie potrzeby likwiduje również takie instytuty i stowarzyszenia.

6. Należy zwrócić uwagę w związku z tym na kompetencje Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej. Obejmują one w szczególności rozpatrywanie rekursów w sprawach administracyjnych przeciwko decyzjom wydanym lub potwierdzonym przez kongregacje Kurii Rzymskiej, a także innych sporów administracyjnych przekazanych przez papieża lub dykasterie Kurii Rzymskiej, dotyczących nielegalności aktów i naprawy szkód wyrządzonych nielegalnym aktem (zob. kan. 1445 § 1 i 2)⁸. Sygnatura rządzi się własnym prawem. Na immanentny związek Papieża i instytucji Kurii Rzymskiej wskazuje definicja Stolicy Apostolskiej według KPK. Kodeks przez Stolicę Apostolską rozumie nie tylko Biskupa Rzymskiego, lecz także – o ile nie wynika co innego z natury rzeczy lub kontekstu – Sekretariat Stanu, Radę Spraw Publicznych Kościoła, jak również inne instytucje Kurii Rzymskiej. Tak rozumiane pojęcie Stolicy Apostolskiej obejmuje zatem również Kongregację ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego.

7. W świetle powyższych konstatacji jasna staje się dyspozycja kan. 593 KPK, w myśl której instytuty życia konsekrowanego na prawie papieskim podlegają bezpośrednio i wyłącznie władzy Stolicy Apostolskiej, z zachowaniem w mocy kan. 586 KPK. Zatem papież posiada najwyższą władzę wewnętrzną i zewnętrzną nad wszystkimi instytutami i ich członkami. Jest rzeczywistym przełożonym w ścisłym sensie tego słowa. Jest głową w hierarchii wewnętrznej do tego stopnia, że wszyscy członkowie instytutów, zakonnicy i świeccy, należą do niego, są mu posłuszeństwem, także ze względu na śluby, czy inne święte więzy, jakie podejmują w momencie wstąpienia do instytutu⁹.

8. W kan. 593 KPK postanawia się, uznając słuszną autonomię instytutów, że te instytuty, które są na prawie papieskim podlegają w zakresie wewnętrznego zarządu i dyscypliny Stolicy Apostolskiej. Zależność ta jest bezpośrednia i wyłączna, a to oznacza, iż w kwestiach zarządu i dyscypliny instytutu instancją decydującą jest Stolica Apostolska. Znajduje to wyraz w akcie uznania lub

⁸ Tamże, s. 201. Sygnatura orzeka w sprawach rekursów wniesione **w bezwzględny terminie trzydziestu dni kanonicznych** przeciwko jednostkowym aktom administracyjnym, wydanym przez dykasterie Kurii Rzymskiej lub przez nie zatwierdzonym, ilekroć zarzuca się, że zaskarżony akt narusza jakieś prawo albo w proces decyzyjny lub w stosowanej procedurze. W tych wypadkach, poza orzeczeniem o bezprawności czynu, może również orzec na wniosek powoda naprawienie szkody poniesionej wskutek czynu niedozwolonego.

⁹ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. nauk. P. Majer, op. cit., s. 490.

zatwierdzenia konstytucji instytutu (zakonu)¹⁰. W przypadku instytutów na prawie papieskim, władza zewnętrzna, bezpośrednia i wyłączna spoczywa na Stolicy Apostolskiej, która sprawuje ją przez różne dykasterie, a szczególnie przez Kongregację ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Kompetencja Stolicy Apostolskiej dotyczy wyłącznie władzy wewnętrznej i własnej dyscypliny instytutu. Nie sprzeciwia się to temu, że instytut jako podmiot publiczny prawa kanonicznego umiejscowiony w konkretnej diecezji, podlega także władzy ordynariusza miejsca (najczęściej biskupa diecezjalnego), wyjąwszy egzempcję kanoniczną spod jego władzy. Nawet jednak wówczas zewnętrzne podporządkowanie biskupowi diecezjalnemu jest obecnie bardzo szerokie¹¹.

9. Zarządzanie instytutami życia konsekrowanego jest regulowane cztery rodzaje aktów normatywnych, zróżnicowanych i ustanowionych w następującym hierarchicznym porządku: 1) normy kościelnego prawa powszechnego wydane przez Stolicę Apostolską, głównie zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego, 2) normy prawa partykularnego, wydane przez Kościół partykularny, gdzie mają siedzibę swoją poszczególne instytuty, 3) normy podstawowe, czyli konstytucyjne normy prawa własnego danego instytutu zawarte w konstytucji zakonu opracowanej przez organy kolegialne i zatwierdzonych przez kompetentną władzę kościelną: Stolicę Apostolską lub biskupa miejsca, w zależności od tego, czy instytut jest na prawie papieskim, czy diecezjalnym¹². Zatem zwłaszcza Kodeks Prawa Kanonicznego, czy konstytucje apostolskie mają pierwszeństwo przed konstytucjami zakonnymi.

Konstytucja danego instytutu ma znaczenie przede wszystkim dla życia wewnętrznego danego zakonu. Jej celem jest ochrona własnego powołania oraz identyczności każdego zakonu. Konkretnie dotyczy to myśli i zamierzeń założycieli, celu, ducha, charakteru oraz zdrowych tradycji instytutu, norm fundamentalnych odnośnie do zarządzania i dyscypliny, włączania członków do zakonu oraz ich formacji oraz zagadnienia materii i przedmiotu świętych więzów.¹³

10. Zasada autonomii każdego instytutu uznana i uregulowana w kan. 586 KPK powinna być interpretowana w świetle kan. 578, 593 i 594. Ochrona własnego dziedzictwa instytutu stanowi fundament autonomii zarządzania i jej rację bytu, podczas gdy podporządkowanie Stolicy Apostolskiej albo biskupowi – w zależności czy chodzi o zakon na prawie papieskim, czy diecezjalnym – określa

¹⁰ *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Tom II/2. Księga II. Lud Boży*, red. nauk J. Krukowski, Poznań 2006, s. 27.

¹¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. nauk. P. Majer, op. cit., s. 490.

¹² Tamże, s. 488.

¹³ Por. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Tom II/2. Księga II. Lud Boży*, op. cit., s. 20.

granice tej autonomii. Innymi słowy, autonomia zakonu nie ma charakteru absolutnego, ale jest ograniczona zewnętrznie władzą Stolicy Apostolskiej albo biskupa diecezjalnego. Zarazem wykonywanie władzy zewnętrznej również nie ma charakteru absolutnego, ponieważ ogranicza ją legalna autonomia każdego instytutu¹⁴. Prawdziwa autonomia nie może jednak dojść do niezależności w Kościele¹⁵.

II. WYBRANE ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE

Klasztor Sióstr Norbertanek w Krakowie, przy ul. Kościuszki 88, stał się przedmiotem arbitralnej interwencji Stolicy Apostolskiej, ściśle – Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Podjęte działania nastąpiły autorytatywnie, ze świadomym pominięciem Konstytucji Zgromadzenia.

1. Wydaje się jednak, że racje prawne są po stronie Stolicy Apostolskiej. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego działa w imieniu Biskupa Rzymu (papieża). Kanon 593 KPK wyraźnie przewiduje, że zakony na prawie papieskim podlegają Stolicy Apostolskiej. Stolica Apostolska wobec stwierdzonego nadużycia miała prawo wedle swojej woli odwołać przeoryszę rzezonego domu zakonnego i radę. Na tej samej zasadzie Stolica Apostolska miała pełne prawo powołać bez udziału Kanonii nową przeoryszę i radę. Uwagi powyższe należy odpowiednio odnieść do powołania Asystenta Apostolskiego i Komisji Administracyjnej. Ewentualnie Stolica Apostolska będzie miała prawo, w przypadku, gdy podjęte środki nadzoru i kontroli okażą się nieefektywne, ustanowić zewnętrzny zarząd w Klasztorze, a w skrajnym przypadku doprowadzić do rozwiązania krakowskiego Klasztoru, względnie do przeniesienia sióstr do innych domów zakonnych. Podstawą prawną do podjęcia wskazanych wyżej działań ze Strony Stolicy Apostolskiej są ogólne normy kompetencyjne wynikające z kan. 593 w związku z kan. 331 KPK i art. 108 § 1 konstytucji apostolskiej *Pastor Bonus*, interpretowane w kontekście kan. 360 i 361 KPK.

2. W świetle samych dekretów z 9 lutego 2022 r. Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego ustanawiających Asystenta Apostolskiego oraz Komisję Administracyjną nie mają oni uprawnień do reprezentacji Domu Zakonnego Sióstr Norbertanek w Krakowie w obrocie prawnym z osobami trzecimi. Takie uprawnienia posiada w świetle art. 8 ust. 2 pkt. 8 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 1347) Przełożona (Przeorysza) Domu Zakonnego

¹⁴ Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz, red. nauk. P. Majer, op. cit., s. 487.

¹⁵ Por. Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. Tom II/2. Księga II. Lud Boży, op. cit., s. 19.

(Klasztoru). Asystent Apostolski ma jedynie służyć pomocą i to w duchu braterskiej służby zwłaszcza w zarządzaniu klasztorem i rozwiązywaniu ważniejszych problemów ekonomicznych. Powinien on służyć radą, udzielać organom domu zakonnego konsultacji, ma prawo wyrażać swoją opinię wobec organów Domu Zakonnego oraz informować Stolicę Apostolską o sytuacji w Domu Zakonnym. Nie ma on jednak uprawnień kierowniczych, ani nadzorczych. Nie jest organem nadrzędnym na organami Domu Zakonnego, zwłaszcza nad Przeoryszą.

3. Uprawnienia Komisji Administracyjnej są większe niż Asystenta Apostolskiego. Ma ona dokonać zbadania i oceny aktualnego stanu majątku nieruchomości i ruchomego Klasztoru oraz jego administracji. W związku z tym ma prawo żądać od organów Domu Zakonnego udostępnienia koniecznej dokumentacji oraz wyjaśnień ustnych i pisemnych. Nie powinno to jednak zakłócać normalnego funkcjonowania Domu Zakonnego. Ponad to Komisja Administracyjna ma udzielać organom Klasztoru pomocy w uporządkowaniu zarządzania dobrami doczesnymi i w podejmowaniu decyzji dla bardziej efektywnego i przejrzystego zarządzania nieruchomościami i finansami Klasztoru. Nie jest jednak rolą Komisji przejmowanie bieżącego zarządu majątkiem Domu Zakonnego. To należy do kompetencji organów Domu Zakonnego przewidzianych w Konstytucji Zakonu, zwłaszcza kompetentna w tym zakresie jest Przeorysza. Należy wszakże podkreślić, że zgodnie z dekretem ustanawiającym Komisję Administracyjną została ona upoważniona przez Stolicę Apostolską do wyrażania zgody na akty nadzwyczajne, z zachowaniem przepisów prawa powszechnego i własnego. Jest w tym zakresie dodatkowym organem kontrolnym. Ma zatem prawo do wyrażania zgody na czynności organów Klasztoru wykraczające ponad „zwykły zarząd”.

4. Asystent Apostolski i Komisja Administracyjna są organami o charakterze nadzwyczajnym. Ich uprawnień nie należy interpretować rozszerzająco. W razie wątpliwości warto zwrócić się o ich uszczegółowienie do Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Asystent Apostolski i Komisja Administracyjna powinni swoje stanowiska wyrażać w formie pisemnej, zastrzeżonej dla celów dowodowych. Dla podjęcia uchwały przez Komisję Administracyjną wymagana jest, jak się wydaje, większość głosów członków obecnych i głosujących. Jednomyślność nie jest wymagana. Tylko uchwały i postanowienia wydane w formie pisemnej są wiążące dla Klasztoru. Jedynym podmiotem uprawnionym obecnie do ustanawiania pełnomocników Domu Zakonnego jest Przeorysza Klasztoru. Asystent Apostolski i Komisja Administracyjna to organy o charakterze wewnętrznym. Sytuacja ulegnie jednak zasadniczej zmianie w przypadku ustanowienia tzw. zarządu zewnętrznego.

5. Wydaje się, że od postanowień Asystenta Apostolskiego i Komisji Administracyjnej przysługuje odwołanie do podmiotu, który ich ustanowił, czyli

do Stolicy Apostolskiej, a konkretnie – do Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego.

6. Należy jednak podkreślić, że w odniesieniu do Klasztoru Norbertanek w Krakowie Stolica Apostolska zastosowała nadzwyczajne, całkowicie arbitralne środki nadzorcze. Właściwa dykasteria watykańska w dekretach ustanawiających zarówno Asystenta Apostolskiego jak i Komisję Administracyjną użyła zwrotów niedookreślonych, ogólnych, wręcz pozaprawnych. Wskazano nieprawidłową podstawę prawną odwołania poprzedniej Przeoryszy. Nie określono szeregu szczegółowych aspektów działalności tych podmiotów oraz ich relacji z organami Klasztoru. Zwraca uwagę użycie w tekstach dekretów powołujących przez właściwą Kongregację Asystenta Apostolskiego oraz Komisję Administracyjną klauzul: „ad natum Sanctae Sedis” oraz „Bez względu na wszelkie przepisy przeciwne”.

7. Wydaje się, że w przypadku nadużyć Asystenta Apostolskiego lub Komisji Administracyjnej należy zwrócić się na piśmie do organu władzy, który ich ustanowił, czyli do Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, z prośbą o spowodowanie usunięcia rzeczonych nadużyć. Informacja na temat ewentualnych nadużyć powinna być przekazana także ordynariuszowi miejsca – arcybiskupowi krakowskiemu.

8. W przypadku dekretów wydanych przez wspomnianą Kongregację przysługuje w bezwzględny (zawitym) terminie trzydziestu dni kanonicznych rekurs do Drugiej Sekcji Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej (NTSA). Druga Sekcja NTSA rozstrzyga spory wynikłe na skutek nieprawidłowego działania władzy administracyjnej w Kościele, rozpoznając rekursy sporno-administracyjne przeciwko poszczególnym aktom administracyjnym, wydanym bądź zatwierdzonym przez dykasterie Kurii Rzymskiej, o ile wykaże się, że wskazany akt naruszył normę w procedurze lub w rozstrzygnięciu. W powyższych przypadkach, poza orzeczeniem niezgodności z prawem danego aktu, NTSA może także na prośbę wnoszącego rekurs rozpatrzyć sprawę naprawienia szkód wyrządzonych nielegalnym aktem. Motyw rekursu do Sekcji Drugiej NTSA może być jedynie nielegalność aktu administracyjnego i ewentualna prośba o naprawienie wynikłej z niego szkody¹⁶.

Motyw rekursu do trybunału Drugiej Sekcji NTSA obejmuje dwa źródła naruszenia prawa: 1) błąd w postępowaniu, czyli naruszenie przepisów obowiązującej procedury, 2) błąd w samej decyzji, czyli w ustaleniu konsekwencji prawnych, wynikających z zastosowania normy prawa materialnego do rozpatrywanej sytuacji faktycznej. Reasumując należy stwierdzić, że do trybunału Drugiej Sekcji

¹⁶ A. Miziński, *Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej* [w:] *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. M. Sitarz, Lublin 2019, łam 1782.

NTSA rekurs może być wniesiony z podwójnego motywu: nielegalności aktu i naruszenia prawa podmiotowego. Pierwszy wymóg musi być w każdym przypadku wnoszenia tego typu rekursu, natomiast drugi motyw może być lub nie¹⁷.

Wniesienie rekursu sądowo-administracyjnego do trybunału Drugiej Sekcji NTSA wywołuje dwa rodzaje skutków prawnych: 1) skutek przekazujący, tzn. rozpatrzenie zaskarżonego aktu przez trybunał Drugiej Sekcji, oraz 2) skutek zawieszający wykonanie zaskarżonego aktu w okresie postępowania przed trybunałem. Skutek przekazujący polega na przejęciu kompetencji nad zaskarżonym aktem i podejmowaniu szeregu czynności przez rzeczony trybunał. Należy zaznaczyć, że od początku w procesie toczącym się przez trybunał Drugiej Sekcji NTSA strony uczestniczą za pośrednictwem swoich patronów, bądź prokuratorów adwokatów. Skutek przekazujący ustaje, gdy zainteresowani zostaną powiadomieni o wydaniu przez Kongres dekretu o odrzuceniu rekursu z powodu oczywistego braku podstaw fundamentalnych, z powodu takich przyczyn, jak nieważność rekursu; niemożność przyjęcia go z takich przyczyn, jak wniesienie go po terminie; lub gdy akt jest niezaskarżalny. W wypadku wniesienia rekursu do trybunału Sygnatury Apostolskiej przeciwko aktowi administracyjnemu, wydanemu przez organ władzy administracyjnej, np. kongregację Stolicy Apostolskiej, skutek zawieszający polega na zakazie wykonania aktu dykasterii Kurii Rzymskiej, bądź też aktu organu władzy niższej instancji do czasu definitywnego rozstrzygnięcia sporu przed NTSA. Taki skutek nie zawsze ma jednak miejsce w postępowaniu przed trybunałem Drugiej Sekcji Sygnatury Apostolskiej. Akty administracyjne w zasadzie podlegają natychmiastowemu wykonaniu, ze względu na to, że domaga się tego wzgląd na dobro publiczne, do którego realizacji bezpośrednio zmierzają. Przywiązanie skutku zawieszającego do każdego rekursu przeciwko aktowi administracyjnemu paraliżowałoby działalność administracji kościelnej. Z drugiej jednak strony całkowite wyłączenie takiego skutku w wypadku wniesienia rekursu sądowo-administracyjnego mogłoby narazić Kościół na szkody zarówno natury publicznej jak i prywatnej. Dlatego prawo kościelne przewiduje dwie możliwości zawieszenia wykonania aktu administracyjnego zaskarżonego w drodze rekursu do NTSA: 1) z mocy prawa, bądź 2) na podstawie decyzji Sygnatury Apostolskiej, udzielonej na wniosek osoby wnoszącej rekurs. Samo wniesienie prośby wywiera skutek zawieszający tylko prowizorycznie, tzn. do momentu podjęcia decyzji przez NTSA, oddalającej wniosek lub zawieszającej wykonanie zaskarżonego aktu aż do wydania decyzji oddalającej prośbę, względnie wniosek lub zawieszającej wykonanie zaskarżonego aktu aż do momentu wydania decyzji rozstrzygającej rekurs¹⁸.

¹⁷ Zob. J. Krukowski, *Rekurs* [w:] *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. M. Sitarz, Lublin 2019, łam 2484.

¹⁸ Tamże, łam 2484–2486.

Decyzje trybunału Sygnatury Apostolskiej dotyczące rekursów wniesionych przeciwko aktom administracyjnym dzieli się na trzy grupy: 1) decyzje wstępne dotyczące przyjęcia lub oddalenia rekursu, 2) decyzje wydane w toku postępowania procesowego po przyjęciu rekursu, 3) decyzje ostateczne, czyli rozstrzygające spór sądowo-administracyjny. Są to wyroki rozstrzygające spór administracyjny wniesiony w drodze rekursu do NTSA. Przedmiot sporu administracyjnego, który zostanie rozstrzygnięty w decyzji ostatecznej, ma być dokładnie ustalony przez wskazanie, jakie normy zostały naruszone przez dany akt administracyjny. Decyzję rozstrzygającą spór podejmuje Kolegium, w skład którego wchodzi pięciu kardynałów lub pełny Kongres Sygnatury Apostolskiej. Posiedzenie Kolegium winno odbyć się w terminie 60. dni, licząc od dnia sumarycznej dyskusji lub zawiadomienia stron o zamknięciu postępowania dowodowego uzupełniającego. W decyzji tej Kolegium powinno ustosunkować się do wszystkich punktów jakie zostały zgłoszone przez osobę wnoszącą rekurs, jak również do ewentualnych zarzutów zgłoszonych przez opozycję. Odmienny charakter mają decyzje zawieszające wykonanie zaskarżonego aktu oraz decyzje ostateczne, czyli rozstrzygające spór. Decyzje zawieszające wykonanie zaskarżonego aktu wywierają skutek *ex nunc*, a nie *ex tunc*. Powodują one, iż akt administracyjny zaskarżony w drodze rekursu niejako traci swoją władczość na pewien czas. Nie można go poddać wykonaniu od momentu podjęcia decyzji zawieszającej do wydania decyzji ostatecznej, czyli wyroku rozstrzygającego spór toczący się przed trybunałem Drugiej Sekcji Sygnatury Apostolskiej. Nie należy wydawać decyzji zawieszającej wykonanie zaskarżonego aktu administracyjnego w wypadkach, w których rekurs wywiera skutek zawieszający z mocy prawa z chwilą zgłoszenia go. Decyzje te mogą rodzić skutek konstytutywny, polegający na eliminacji oddziaływania aktu administracyjnego *ex tunc*, a powstaniu takiej sytuacji prawnej jak gdyby zaskarżony akt administracyjny nie został wydany. Strona merytoryczna aktu administracyjnego jest wyłączona spod kompetencji Drugiej Sekcji NTSA. Trybunał może wydać decyzję o zgodności zaskarżonego aktu z obowiązującym prawem kościelnym. W razie stwierdzenia nielegalności aktu nie może go sam poprawić lub w jego miejsce wydać całkiem nowego aktu, ale ogranicza się do stwierdzenia jego nielegalności lub uznaje jego rozwiązywalność, a tym samym uznaje, że jest on pozbawiony skutków prawnych, jakie rodził po stronie adresatów.¹⁹

9. Zawsze można się także zwrócić do papieża z prośbą o łaskę.

¹⁹ Tamże, łam 2486–2487.